

2017

MAKEDONYA İKLİMLENDİRME SEKTÖRÜ İTHALAT RAPORU

Bu raporda, Makedonya'nın ithalat yapısı iklimlendirme sektörü özelinde incelenmiş, alt ürün grupları bazında ürün ve ülke istatistik ve yorumlarına ve bazı pratik bilgilere yer verilmiş, sektör açısından genel bir değerlendirme yapılmıştır.

İÇİNDEKİLER

1. GENEL BİLGİLER	2
2. MAKEDONYA – TÜRKİYE GENEL DIŞ TİCARETİ	3
3. MAKEDONYA’NIN İKLİMLENDİRME SEKTÖRÜ İTHALATI	3
3.1 Ülkeler Bazında İklimlendirme İthalatı	3
3.2 Makedonya’nın Ürün Bazında İklimlendirme Sektörü İthalatı	4
3.4 İthalatta Vergi Oranları	5
4. İŞADAMLARININ PAZARDA DİKKAT ETMESİ GEREKEN HUSUSLAR	5
4.1 Genel	5
4.2 Ticareti Etkileyen Kültürel Faktörler	7
4.3 Dış Ticaret Politikası	8
4.4 Kambiyo Rejimi	9
4.5 İklim	9

MAKEDONYA İKLİMLENDİRME SEKTÖRÜ İTHALAT RAPORU

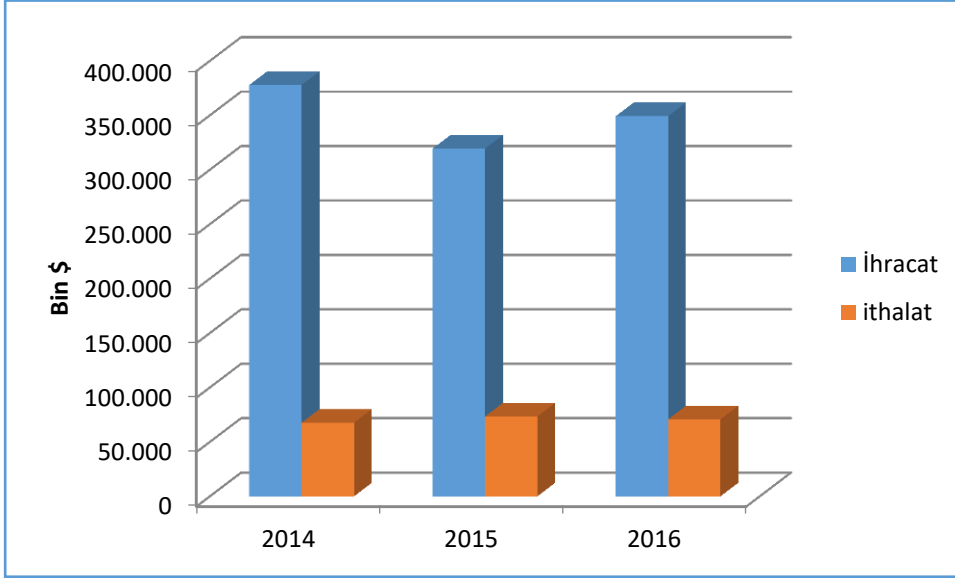
---

1. GENEL BİLGİLER

Yönetim Biçimi:	Cumhuriyet
Başkent:	Üsküp
Yüzölçümü:	25.713 km ²
Sınır Komşuları:	Yunanistan, Bulgaristan, Arnavutluk, Kosova, Sırbistan
Para Birimi:	Makedonya Dinarı (1 USD=51,44 MKD) (28.11.2017)
Dil:	Makedonca(%66,5), Arnavutça (%25,1), Türkçe (%3,5)
Doğal Kaynakları:	Demir (düşük kalite), bakır, kurşun, kalay, manganez, nikel, tungsten, altın, gümüş
Nüfus:	2,1 milyon (2017 tahmini)
İklimlendirme Sektörü İthalatı:	193 milyon \$ (2016)
Satın Alma Gücü Paritesi:	30,26 milyar \$ / Dünya'da 129. Sırada (2016 tahmini)
GSYİH:	10,9 milyar \$ (2016 tahmini)
Kişi Başı GSYİH:	14.600 \$ (2016 tahmini)

2. MAKEDONYA – TÜRKİYE GENEL DIŞ TİCARETİ

Türkiye'nin Makedonya ile dış ticareti yıllara göre farklılık göstermektedir. 2014 yılında 444 milyon \$ olan Türkiye ve Makedonya arasındaki ticaret hacmi 2015 yılında 392 milyon \$'a gerilemiş, 2016 yılında ise 419 milyon \$'a yükselmiştir. 2016 yılında Türkiye'nin ihracatı 349 milyon \$ olarak gerçekleşmiş olup Makedonya'dan ithalatımız 70 milyon \$ olarak seviyesindedir.

3. MAKEDONYA'NIN İKLİMLENDİRME SEKTÖRÜ İTHALATI

3.1 Ülkeler Bazında İklimlendirme İthalatı

2016 yılında önceki yıla kıyasla %4,8 oranında artışla toplam 193 milyon \$'lık iklimlendirme sektörü ürünleri ithal eden Makedonya'nın ülkeler bazında iklimlendirme sektörü ithalatı incelendiğinde Almanya, İtalya, Sırbistan, Çin, Türkiye'nin ilk 5 sırada yer aldığı görülmektedir. 2016 yılı itibarıyla bu 5 ülke, Makedonya'nın sektör ithalatının %70'ini karşılamaktadır.

Ülke Bazında Pakistan'ın İklimlendirme Sektörü İthalatı (Bin \$) (Tablo 1)						
SIRA	ÜLKE	2012	2013	2014	2015	2016
1	Almanya	41.565	57.277	70.128	64.490	62.816
2	İtalya	26.935	22.509	27.046	22.817	21.319
3	Sırbistan	16.903	23.069	21.738	20.281	20.477
4	Çin	12.211	14.131	13.466	12.704	17.361
5	Türkiye	10.600	13.966	14.456	12.120	11.924
6	ABD	1.492	1.782	2.057	4.495	5.843
7	Bulgaristan	4.547	5.442	5.120	4.646	5.325
8	Slovenya	6.717	5.925	5.576	4.614	5.288
9	Yunanistan	4.261	4.452	4.136	4.556	3.946
10	Belçika	1.049	2.004	2.334	3.003	3.806
11	İstanya	1.135	2.384	2.889	2.097	3.125
12	Avusturya	1.979	2.021	3.566	3.736	2.933

13	Çek Cumh.	2.148	1.988	2.318	2.040	2.824
14	Macaristan	1.283	1.901	2.716	2.160	2.485
15	İsviçre	1.312	1.316	1.514	1.379	2.475
16	Romanya	346	673	1.249	1.998	2.382
17	Hırvatistan	5.751	6.395	3.007	2.582	2.245
18	Polonya	4.042	4.551	2.022	1.542	2.143
19	Fransa	2.594	3.335	2.256	2.046	2.122
20	İngiltere	2.113	2.564	1.777	1.713	2.026
	DiĞERLERİ	10.694	9.233	12.167	9.672	10.628
	TOPLAM	159.677	186.918	201.538	184.691	193.493

Kaynak : TradeMap

3.2 Makedonya'nın Ürün Bazında İklimlendirme Sektörü İthalatı

Makedonya'nın iklimlendirme sektörü ithalatında ilk 5 ürün sırasıyla Sıvı ve gazları filtrelemeye yönelik cihazlar, diğer vanalar, Pencere/duvar tipi klimalar, plastikten levhalar-plakalar, hava filtreleri'dir.

KOD	GTİP ADI	2012	2013	2014	2015	2016
842199	Parts of machinery and apparatus for filtering or purifying liquids or gases, n.e.s.	23.491	35.531	51.289	47.447	45.366
848180	Appliances for pipes, boiler shells, tanks, vats or the like (excluding pressure-reducing valves, ...	12.627	15.709	15.910	12.663	15.452
841510	Window or wall air conditioning machines, self-contained or "split-system"	7.454	8.781	6.443	6.829	9.243
392113	Plates, sheets, film, foil and strip, of cellular polyurethanes, unworked or merely surface-worked ...	5.568	6.836	9.294	9.429	9.042
842139	Machinery and apparatus for filtering or purifying gases (excluding isotope separators and ...	3.723	2.597	4.629	5.510	6.367
732189	Stoves, heaters, grates, fires, wash boilers, braziers and similar domestic appliances, of ...	4.903	4.680	6.000	5.918	6.020
841899	Parts of refrigerating or freezing equipment and heat pumps, n.e.s.	1.539	2.166	5.245	4.894	5.704
841370	Centrifugal pumps, power-driven (excluding those of subheading 8413.11 and 8413.19, fuel, lubricating ...	3.768	4.540	3.989	3.408	4.978
392111	Plates, sheets, film, foil and strip, of cellular polymers of styrene, unworked or merely surface-worked ...	4.040	4.975	5.723	5.644	4.895
840310	Central heating boilers, non-electric (excluding vapour generating boilers and superheated ...	3.467	3.641	3.546	3.680	3.964
841459	Fans (excluding table, floor, wall, window, ceiling or roof fans, with a self-contained electric ...	2.250	2.972	2.749	3.186	3.712
841850	Furniture "chests, cabinets, display counters, show-cases and the like" for storage and display, ...	3.257	2.973	4.418	3.279	3.586
851610	Electric instantaneous or storage water heaters and immersion heaters	3.564	3.540	3.356	3.039	3.539
391740	Fittings, e.g. joints, elbows, flanges, of plastics, for tubes, pipes and hoses	2.936	3.184	3.674	2.937	3.475
841480	Air pumps, air or other gas compressors and ventilating or recycling hoods incorporating a ...	1.814	2.377	4.729	5.940	3.434
391739	Flexible tubes, pipes and hoses, of plastics, reinforced or otherwise combined with other materials ...	1.690	2.393	2.435	3.169	3.277
841919	Instantaneous or storage water heaters, non-electric (excluding instantaneous gas water heaters ...	2.146	2.475	2.887	2.598	3.198
841583	Air conditioning machines comprising a motor-driven fan, not incorporating a refrigerating ...	3.918	2.764	4.946	2.968	3.113
401693	Gaskets, washers and other seals, of vulcanised rubber (excluding hard rubber and those of ...	1.808	2.294	3.401	2.986	2.969
732219	Radiators for central heating, non-electrically heated, and parts thereof, of iron other than ...	2.651	2.936	2.617	2.493	2.584
741220	Copper alloy tube or pipe fittings "e.g., couplings, elbows, sleeves"	1.637	2.049	2.430	2.224	2.536
903210	Thermostats	2.087	1.810	2.114	1.813	2.179
841989	Machinery, plant or laboratory equipment, whether or not electrically heated, for the treatment ...	1.203	4.093	1.726	3.372	2.042
841430	Compressors for refrigerating equipment	1.132	1.269	980	1.151	1.977
841590	Parts of air conditioning machines, comprising a motor-driven fan and elements for changing ...	593	972	1.996	1.473	1.965

391721	Rigid tubes, pipes and hoses, of polymers of ethylene	1.582	2.630	2.362	1.805	1.936
741110	Tubes and pipes of refined copper	2.029	2.139	2.211	2.007	1.667
841581	Air conditioning machines incorporating a refrigerating unit and a valve for reversal of the ...	1.938	1.699	1.592	1.050	1.620
851629	Electric space-heating and soil-heating apparatus (excluding storage heating radiators)	2.104	1.707	1.184	1.262	1.583
680610	Slag-wool, rock-wool and similar mineral wools, incl. intermixtures thereof, in bulk, sheets ...	1.342	1.635	1.497	1.261	1.505
841460	Hoods incorporating a fan, whether or not fitted with filters, having a maximum horizontal ...	1.136	1.371	1.280	1.165	1.470
841582	Air conditioning machines incorporating a refrigerating unit but without a valve for reversal ...	1.306	1.697	3.180	1.546	1.345
842121	Machinery and apparatus for filtering or purifying water	2.608	1.416	1.516	1.242	1.251
701939	Webs, mattresses, boards and similar nonwoven products, of glass fibres (excluding mats and ...	1.169	1.083	1.163	1.081	1.230
841950	Heat-exchange units (excluding instantaneous heaters, storage water heaters, boilers and equipment ...	861	873	1.381	1.191	1.190
841391	Parts of pumps for liquids, n.e.s.	1.095	1.350	1.227	1.373	1.109
848120	Valves for oleohydraulic or pneumatic transmission	861	1.032	901	779	1.080
842129	Machinery and apparatus for filtering or purifying liquids (excluding such machinery and apparatus ...	1.269	1.293	1.450	1.018	1.057
841861	Heat pumps (excluding air conditioning machines of heading 8415)	795	647	485	620	994
730799	Tube or pipe fittings, of iron or steel (excluding cast iron or stainless steel products; flanges; ...	543	768	937	739	968
848140	Safety or relief valves	957	1.035	1.076	948	934
760820	Tubes and pipes of aluminium alloys (excluding hollow profiles)	256	260	234	387	931
902620	Instruments and apparatus for measuring or checking pressure of liquids or gases (excluding ...	689	644	937	802	926
902610	Instruments and apparatus for measuring or checking the flow or level of liquids (excluding ...	885	1.122	1.569	1.525	920
841869	Refrigerating or freezing equipment (excluding refrigerating and freezing furniture)	1.362	1.143	1.357	531	919
400811	Plates, sheets and strip of cellular rubber	610	503	536	674	885
848190	Parts of valves and similar articles for pipes, boiler shells, tanks, vats or the like, n.e.s.	1.193	1.065	1.791	935	873

3.4 İthalatta Vergi Oranları

Makedonya ve Türkiye arasında 2000 yılında imzalanan bir serbest ticaret anlaşması bulunmaktadır. Bu kapsamda Türk ürünleri %0 vergi ile ilgili ülkeye gönderilebilmektedir.

4. İŞADAMLARININ PAZARDA DİKKAT ETMESİ GEREKEN HUSUSLAR

4.1 Genel

Ülkedeki istatistik sisteminde ciddi problemler bulunmakta, çoğu konuyla ilgili istatistik bulunmamasının yanı sıra bulunan istatistiklerin de güvenilirliği konusunda önemli şüpheler oluşmakta, ülkedeki birkaç resmi kurumun yayımladığı rakamlar arasında dahi zaman zaman çok ciddi farklılıklar görülmektedir.

Makedonya'da uluslararası topluma entegrasyon çabaları nedeniyle yasaların ve ilgili mevzuatın sık sık değişebildiği gözlenmektedir.

Siyasal, sosyal ve makroekonomik istikrarın henüz sağlanmaya başladığı ülkede özellikle siyasi iktidar değişikliklerinde kamu bürokrasisindeki kadroların neredeyse tamamının değişmesi nedeniyle devlette devamlılık konusunda sıkıntılar oluşabilmektedir.

Son yıllarda ülkedeki tapu ve kadastro sisteminin çok önemli bölümünün elektronik ortamda kayıt altına alınması sayesinde sistemdeki problemler büyük oranda giderilmiştir. Ancak yine de, yasal olduğu

düşünülen bir tapu belgesiyle satın alınan bir arazinin bir bölümü veya tamamıyla ilgili bir süre sonra başka birilerinin ortaya çıkması ve yine yasal olduğunu iddia ettiği bir belgeyle hak iddia etmesi durumlarıyla karşılaşılabilir.

Yargı sistemi, Makedonya'da en çok eleştiri alan kısım olarak görünmektedir. Genel olarak kararlar çok geç alınmakta ve yargıya güven duyulmamaktadır. Yargının tarafsızlığı konusundaki kaygılar son dönemlerde daha da artmıştır.

Yolsuzlukla mücadele konusunda Hükümetin yoğun çabaları bulunmakta, özellikle Makedonya'ya hibe ya da kredi yoluyla yardım sağlayan ülke ve kuruluşlara ve uluslararası camiaya bu çabalarla ilgili sürekli bilgiler verilmekte, ancak alınması gereken birçok önlem bulunduğu yetkililer tarafından da açıklanmaktadır.

10 milyar Dolarlık GSMH'sından daha fazla dış ticaret hacmine sahip olduğu göz önünde bulundurulduğunda Makedonya'nın genel olarak ticarete yatkın bir ülke olduğunu söyleyebiliriz. Doğru dağıtım kanallarına girmek ve ürün ve segmente göre doğru stratejiyi benimsemek ve kalite/fiyat dengesini iyi ayarlamak kaydıyla Makedonya'da ve bölgede ticari başarı çok da zor olmayacaktır.

Hali hazırda, Türk malları bölgede bilinmekte ve 1990'lı yıllarda yaşanan olumsuz Türk malı imajı yerini giderek kaliteli ve makul fiyatlı Türk ürünlerine bırakmaktadır. Makedonya'da, kalitesi giderek yükselmekte olan Türk ürünlerinin fiyatlandırılması açısından dikkat edilmesi gereken nokta, marka düşünlüğüne rağmen fiyat hassasiyeti yüksek olan bölge tüketicilerinin kafasındaki konumlandırmayı doğru yapabilmektir. Birçok yerde olduğu gibi Makedonya'da da ucuz Uzakdoğu ürünlerinden uzak durma eğilimi bulunmakta iken, İtalya, Almanya, Fransa gibi ülke imajı çok kuvvetli olan devletlerin firmalarına karşı da ölçsüz bir düşünlük görülebilmektedir. Bu çerçevede, artık gelişmiş Batı ülkelerinin ürün kalitesine ulaşmış olan Türk ürünlerinin avantajının yüksek kalitedeki ürünleri rekabetçi fiyatlarla sunabilmesi olduğu unutulmamalıdır.

Ticaret açısından en dikkat edilmesi gereken hususlardan birisi, ülkedeki zayıf sermaye birikimi nedeniyle uluslararası kabul görmüş ödeme şekillerini uygulamakta karşılaşılan zorluklardır. Makedonya'daki firmaların çoğu akreditif vb. uluslararası teamüllerden farklı olarak çeşitli şekillerde zamana yayılmış ödeme koşulları talep etmekte, çoğu zaman da bu konuda sıkıntılar ortaya çıkabilmektedir. Ancak, bu durum genel olarak Bölgedeki iş kültürünü yansıtmakta olup, gerek Makedonya'da gerekse diğer Balkan Ülkelerinde ticaret yapmak için bu ve benzeri durumları göze almak gerekmektedir.

Diğer taraftan, Makedonya'daki zaman kavramının ve çalışanların sosyal olarak işe bakışlarının Türkiye'deki iş kültüründen çok farklı olduğu da belirtilmelidir. Makedonya'daki herhangi bir firmayla iş ilişkisine girerken beklentilerin doğru oluşturulması, daha sonrasında oluşabilecek yanlış algılamaların ve sorunların baştan önlenmesi açısından önem taşımaktadır. Ülkedeki sosyal kültür ve iş kültüründe kurulan özel ilişkiler çok büyük önem taşımaktadır. Özellikle keyfi uygulamalarla karşılaşıldığında kurulan bu ilişkiler mevzuatın gerektiği gibi uygulanması hususunda etkili olabilmektedir.

Son olarak, Makedonya'daki yabancı yatırımlarla ilgili mevzuat ve uygulamalarda henüz tam bir şeffaflık sağlanamamış ve yukarıda belirtilen sorunlar henüz tam olarak aşılamamış olmakla birlikte, ekonomik gelişme açısından ülkenin tek çıkış yolu olan yabancı sermayeyi çekebilme için mevcut hükümetin çok yoğun bir çaba sergilediği ve Makedonya Yatırım Ajansı tarafından 2007 başından bu yana yoğun uluslararası reklam kampanyaları yürütüldüğü görülmektedir.

Nitekim Makedonya, bölge ülkeleri arasında işgücü, enerji ve diğer tüm üretim masrafları ve genel yatırım ortamı anlamında en elverişli ülke konumunda bulunmaktadır. Makedonya'yı hala anayasal adıyla tanınamamış olan Yunanistan'ın dahi Makedonya'daki yatırımlarının 1 milyar €'nin üzerinde olduğu, buna karşılık toplam Türk yatırımlarının bu rakamın çok altında kaldığı gerçeği dikkate alındığında, gerek tarihi

ve kültürel bağlarımız gerekse ülkemizin jeo-ekonomik ve ticari çıkarları açısından Makedonya'nın ihmal edilmemesi gerekmektedir.

Bu gerçekten hareketle, Makedonya ile ülkemiz arasındaki ticari ilişkilerin geliştirilmesinin yanı sıra, daha çok sayıda ve büyük Türk firmalarının Makedonya'da yatırım yapmaları için yoğun çalışmalar sürdürülmekte ve özellikle Türkiye'den bakıldığında küçük bir pazar olarak algılanan Makedonya'nın;

- Resmi rakamlara göre %3.8, gerçekte ise %5 civarında olduğu tahmin edilen Türk kökenli vatandaşlarının bulunması sebebiyle Türkçe konuşan ve Türkiye ile ticaret ve yatırım ilişkileri kurmaya çok istekli bir nüfus barındıran,
- 46 yıl boyunca birlikte yaşadığı eski Yugoslavya ülkeleriyle doğal ekonomik bağı ve birçok üründe sıfır ya da çok düşük gümrük vergileriyle ticaret yapma imkânı bulunan,
- CEFTA'ya (Central European Free Trade Agreement) taraf olan,
- Avrupa Birliği ile Topluluğun İstikrar ve Ortaklık Süreci'ne taraf ülkeler (Makedonya, Bosna ve Hersek, Sırbistan, Karadağ, Kosova ve Arnavutluk) arasında kademeli olarak tesis edilmesi öngörülen çapraz menşe kümülasyonuna Türkiye ile birlikte giren,
- Ucuz işgücü ve enerji maliyetlerinin yanı sıra, yabancı yatırımları teşvik etmek amacıyla hükümet tarafından getirilen çok önemli vergi indirimleri sonrasında cazip bir yatırım ortamı oluşturulmaya çalışılan,
- Mevcut durumda Avrupa standartları anlamında fakir olmakla birlikte küçük nüfusunun da avantajıyla, son birkaç yılda sağlanan makroekonomik istikrar sayesinde gelir düzeyini yükseltmekte olan,
- AB aday ülke statüsünü haiz ve orta veya uzun vadede AB üyesi olduğunda, ülkede yapılacak her türlü üretimin ciddi bir engelle karşılaşmadan tüm AB pazarına ulaştırılabileceği,
- Başta çifte vergilendirmenin önlenmesi olmak üzere ikili ekonomik ve ticari ilişkiler anlamında ülkemizle ilişkilerinde gerekli yasal zemini bulunan

bir ülke olduğu bilinmelidir.

Bu çerçevede, Makedonya'nın yukarıda belirtilen sorunlarına rağmen, hemen hemen her sektörde gerek Makedonya pazarı gerek bölge, ve ilerleyen aşamada tüm Avrupa'ya yönelik ciddi ticaret, yatırım ve işbirliği imkanları ve fırsatları sunduğunu belirtmek gerekir.

4.2 Ticareti Etkileyen Kültürel Faktörler

Makedonya'da başarılı olabilmek için güçlü yerel bağlantıların olması gerekmektedir. Güvenilir bir acente ya da dağıtım firması ile iletişime geçmek tüm ülkeyi kapsayacak iş bağlantıları için önemli bir çıkış noktası olmaktadır. Bu sayede firmalar, potansiyel pazarlara ulaşabilmekte, iletişim noktası bulabilmekte ve hem ülke içinde hem de ülkenin komşularıyla iş yapabilmeye becerisine sahip

Ülkede her türlü dağıtım kanalı bulunmakla birlikte sistem, sofistike dağıtım ağına sahip batı pazarlarından daha yetersizdir. Ülkedeki en önemli pazar, birçok ticari aktivitenin gerçekleştiği Başkent Üsküp'tür. Diğer önemli iş merkezleri, Bitola (75,000), Prilep (67,000), ve Tetovo'da (Kalkandelen-51,000) bulunmaktadır.

Doğrudan satış Makedonya'da gelişmemiştir. Doğrudan pazarlama tekniklerinin geliştirilmesine ve tüketiciyi koruyan düzenlemelerin yapılmasına ihtiyaç vardır. Kırsal alanda yaşayan tüketiciler genellikle yerel satıcılarla görüşmeyi daha çok tercih etmektedirler.

Mevcut yasal düzenlemeler, hem yabancı hem de yerel yatırımlarda ortaklık kurmaya, karma yatırımlara izin vermektedir. Sıklıkla karşılaşılan durum, yerel bir firmanın bina, depo, ofis alanı ve personel sağlarken yabancı firmanın ise eşya, ekipman ve tecrübe ile destek vermesidir.

Makedonya'daki harcanabilir gelir hala diğer Batı Avrupa ülkelerine göre oldukça aşağıdadır. 2015 yılı tahmini verilerine göre kişi başına milli gelir yaklaşık 14 bin ABD \$ civarındadır. Tüketiciler aşırı derecede

fiyatlara duyarlı ve firmalar da mallarını fiyatlandırırken çok dikkatli davranmaktadırlar. İthal malların fiyatları, yerel mallara göre oldukça yüksektir.

Çoğu tüketici için ürünlerin fiyatlarının makul olması birincil faktördür.. Bu durum geleneksel dükkanlarda satılan düşük kalitedeki mallara olan ilgiyi devam ettirmektedir. Yerli ürünler ender olarak belli bir kalitede olmaktadır. Fikri mülkiyet haklarındaki gelişmelerin yavaş ilerlemesinin bir sonucu olarak da çoğu ürün, tüketicilerin ilgisini çekmek için sahte markalarla satılabilmektedir. Ancak her geçen gün, kaliteye olan ilgi ve iyi kalitedeki mallara daha fazla ücret ödemek isteyen tüketici kesimi artmaktadır.

Finansman ve ödeme koşullarına dikkat etmek ülkede başarılı bir satışı gerçekleştirmek için en önemli noktaları oluşturmaktadır. Çoğu tüketici alışverişlerinde aylık taksitlendirmeyi tercih etmektedir. Yerel firmalar, kalite artırıcı ve destek hizmetlere daha yeni başlamışlardır.

Reklamcılık Makedonya'da en hızlı gelişen hizmet sektörüdür. Hem tüketiciler hem de firmalar reklam ve diğer pazarlama hizmetlerinin ne kadar önemli olduğunu artık fark etmeye başlamışlardır. Ülkede her türlü medya; gazeteler, dergiler, televizyon, radyo, billboard'lar vb. geniş alanlarda kullanılmaktadır; Ülkede firmalar tarafından tercih edilen reklam şekilleri sırasıyla; yazılı medya, gazete ve dergiler, radyo, billboard'lar-tabelalar, ticari fuarlar, satış geliştirme literatürü (broşür, ilan, katalog vb.), etkinliklere sponsor olma ve televizyondur. Televizyon reklamları çoğu Makedon firması için çok pahalı olduğu için bu yolu genellikle yabancı firmalar, özellikle de tüketim malları için, kullanmaktadırlar.

4.3 Dış Ticaret Politikası

Makedonya'nın yeni Gümrük Kanunu AB standartlarına uygun olarak hazırlanmıştır.

İthal edilen ürünlerin çoğuna kalite kontrolü uygulanmaktadır. Kalite kontrolüne tabi tutulan ürünler arasında tarım ürünleri, taşıt araçları ve elektrikli aletler ya da standartlara uygun olmaması halinde tüketicilerin sağlığına zararlı olabilecek ürünler yer almaktadır. Ayrıca bazı ürünlere fito-patolojik ya da veteriner kontrolü yapılmaktadır.

İthalat izinlerini Ekonomi Bakanlığı vermektedir. Ürünlerin çoğu için izinler sadece formalitedir, fakat ilaç ve askeri ekipman konusunda izin almak daha zor olabilmektedir.

Makedonya Cumhuriyeti'ne ithal edilen ürünlerin çoğuna gümrük vergisi uygulanmaktadır. Gümrük vergi oranları 0 ile % 30 arasında değişmektedir. Bazı gıda ürünlerinde bu oran % 60'a ulaşmaktadır. Ortalama gümrük vergi oranı % 7'nin altındadır. Maksimum vergi oranı olan % 60 bazı meyve ve sebze, tahıl, alkollü ve alkolsüz içecekler ve tütüne uygulanmaktadır.

Türkiye ile Makedonya arasında 2000 yılında imzalanan Serbest Ticaret Anlaşması uyarınca 1 Ocak 2008 tarihinden itibaren Türkiye menşeli sanayi ürünlerine uygulanan gümrük vergisi oranları sıfırlanmıştır. Tarım ve işlenmiş gıda ürünlerindeki karşılıklı ticaretimiz ise tarife tavizlerine ve kotalara tabi durumdadır.

Makedonya'da yatırım yapacak, özellikle de müteahhitlik alanında faaliyet gösterecek firmaların, araç parkı ve gerekli teçhizatının getirilmesinde, gümrük vergisinin (ki 2008 başından itibaren Türkiye menşeli sanayi ürünlerinin tamamında gümrük vergileri sıfırlanmıştır) yansısı %18 oranında uygulanan KDV'nin de ödenmesi gerekmekte, yüklenilen işin tamamlanmasını müteakip söz konusu malzemelerin ülkeden çıkarılmasında, ödenen KDV'nin bir kısmının geri alınması mümkün bulunmaktadır.

Makedonya Cumhuriyeti 4 Nisan 2003 yılında Dünya Ticaret Örgütü'nün 146'ncı üyesi olmuştur. Üyelikle birlikte Makedonya piyasası yabancı ürün ve hizmetlere daha da açılmıştır. Üyelik öncesi % 14,26 olan

ortalama gümrük vergisi 2010 yılında %8,54'e düşmüştür. Buna rağmen bazı önemli tarım ürünlerini koruma amaçlı ortalama gümrük vergileri %15,98, sanayi ürünlerinde ise % 6,31 düzeyinde kalacaktır.

Ayrıca, Avrupa Birliği (AB) tarafından Güneydoğu Balkan ülkeleri olarak tanımlanan ve geleceklerinin AB'ne bağlı olduğu belirtilen Arnavutluk, Bosna Hersek, Hırvatistan, Karadağ, Moldova, Makedonya, Sırbistan ve Kosova ile İstikrar ve Ortaklık Anlaşmaları (SAA – Stabilisation and Association Agreements) imzalanmıştır.

Söz konusu Anlaşmaların yanısıra, 1992'de Polonya, Macaristan ile Çek ve Slovak Cumhuriyetleri tarafından imzalanan, daha sonra da Slovenya, Romanya, Bulgaristan, Hırvatistan ve Makedonya'nın taraf olduğu CEFTA (Central European Free Trade Agreement-Orta Avrupa Serbest Ticaret Anlaşması) üyeliğinden, Makedonya dışındaki ülkeler Avrupa Birliği üyeliği nedeniyle ayrılmışlardır.

Diğer taraftan, CEFTA'nın diğer Balkan ülkelerini de kapsayacak ve ilgili ülkeler arasındaki mevcut serbest ticaret anlaşmalarının yerine geçecek şekilde genişletilmesi yaklaşımıyla, 19 Aralık 2006 tarihinde Arnavutluk, Bosna Hersek, Hırvatistan (AB üyeliği ile ayrılmıştır), Sırbistan, Kosova, Moldova, Makedonya ve Karadağ tarafından CEFTA Anlaşması imzalanmış ve 2007 sonu itibarıyla söz konusu Anlaşma, tüm taraf ülkelerdeki iç onay prosedürleri tamamlanarak yürürlüğe girmiştir.

Makedonya'nın AB, CEFTA ve EFTA yanında Türkiye ve Ukrayna ile Serbest Ticaret Anlaşmaları bulunmaktadır.

4.4 Kambiyo Rejimi

Makedonya'nın ulusal parası Denar (MKD) yerel piyasada tamamen konvertibildir. Banka ve diğer tasarruf kuruluşlarının yanı sıra yetkili döviz büroları da değişim işlemi yapmaktadır.

Makedonya Merkez Bankası döviz piyasalarını yönetmekle birlikte bu piyasada diğer aktörlerle eşit düzeyde yer almaktadır. Kişilerin döviz alım-satımı hususunda herhangi bir kısıtlamaları yoktur. Makedonya'da paralel döviz piyasaları, uzun dönemde Denar istikrarını korumak için bulunmamaktadır. Makedonya Merkez Bankası, Denar'ın Avro karşısındaki istikrarını sağlamış ve bu sayede enflasyonu aşağıda tutabilmiştir.

Makedon Anayasası yatırım sermayeleri ve karlarının transferi ve iadesinin, transfer vergisi olmaksızın serbestçe yapılmasını garantiye almıştır.

4.5 İklim

Makedonya coğrafi konum olarak Türkiye ile benzerlikler taşımaktadır. Makedonya oldukça engebeli bir ülkedir. Yüksek Dinar Alpleri ile çevrili ülkenin yüksek kesimleri ormanlarla kaplıdır. Ormanlar ise ülke yüzölçümünün %25'ini kapsar. Platolar genel olarak Makedonya'nın iç kesimindedir. İç kesimlerde yer alan platoların bitki örtüsü ise bozkırdır. Ülkede yeryüzü şekilleri kısa mesafede bile farklılık gösterir. Bu coğrafi farklılık ise iklim üzerinde etki eden temel faktörlerin başında gelir.

Makedonya ülke genelinde karasal iklimin hakimiyeti vardır. Kuzey yönde gelen ılıman karasal iklim ve güneyden gelen Akdeniz hava kütleleri ülkede bölgesel olarak iklimsel farklılık yaratır. Ülkede yağış olayları yıl genelinde eşit olarak görülür.

Makedonya'da yaz ayları sıcak ve kuraktır. Temmuz ayı ülkede sıcaklık değerlerinin en fazla hissedildiği aydır. Ülkede yaz ayları ortalama sıcaklık değerleri 20 ile 24 derece arasında seyrederek. Yaz aylarında görülen en yüksek sıcaklık değerleri ise 45 derece olarak kaydedilmiştir.

Kış aylarının oldukça soğuk geçtiği ülkede kış ayları sıcaklık değeri ortalaması 1 ile 4 derece arasında değişim gösterir. Makedonya'da kış aylarının en soğuk geçtiği ay ocak ayıdır. Ülkede kış aylarında bu zamana kadar kaydedilen en düşük sıcaklık değeri ise -29 derecedir. Kış aylarında sıcaklık değerlerinde ani düşüşler yaşanır.